

РЕКОМЕНДАЦІЇ
Всеукраїнської науково-методичної конференції
«Ідеї гуманної педагогіки та сучасна система інклюзивного навчання»,
присвяченої 97-річчю від дня народження Василя Сухомлинського

Всеукраїнська науково-методична конференція, присвячена 97-річчю від дня народження Василя Сухомлинського, «Ідеї гуманної педагогіки та сучасна система інклюзивного навчання», що відбулася 29-30 вересня 2015 року на базі комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», констатує:

- запровадження та дотримання принципів гуманної педагогіки в сучасній системі інклюзивного навчання визнано загальнодержавною проблемою, саме тому пріоритетним напрямом освіти України дітей, які мають особливі освітні потреби, є підготовка вчителів, практичних психологів, асистентів учителів, соціальних педагогів і батьків до взаємодії з особливими дітьми на принципах гуманізму та особистісно орієнтованого підходу;

- інтегрування дітей з психофізичними порушеннями розвитку в загальноосвітній простір України як один із напрямів гуманізації всієї системи освіти є визначальним пріоритетом державної політики і полягає в створенні умов для здобуття дітьми якісної освіти відповідно до їхніх здібностей та індивідуальних можливостей;

- актуальність ідей видатного українського педагога, вченого і практика В.О.Сухомлинського у вирішенні проблем сучасної системи інклюзивного навчання не підлягає сумніву. До питання особистісно орієнтованого виховання він звертався постійно як до основи особистісного зростання дитини. У працях «Як виховати справжню людину», «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості», «Сто порад учителям», «Батьківська педагогіка» та ін. В.О.Сухомлинський, не вживаючи термін «особистісна орієнтація» та «інклюзія», відобразив основні принципи інклюзивної освіти. Незаперечною основою навчання та виховання В.О.Сухомлинський вважав гуманне ставлення до особливих дітей і підготовку їх до соціалізації. Вчений важливого значення надавав створенню комфортних умов для навчання і виховання дитини, формуванню толерантного ставлення батьків, учителів та учнів до дітей з обмеженими можливостями, що є співзвучним із завданнями *інклюзивної* школи;

- концепція інклюзивної освіти спрямована на виконання вимог міжнародних нормативно-правових документів, що були ратифіковані Україною. Важливим стимулом для розвитку інклюзивної освіти стає безпосереднє поширення інформації, ідей, досвіду та практики інклюзії, що мають місце в західних та пострадянських країнах, в окремих регіонах нашої країни.

Проте, розвиток інклюзивної освіти потребує подальшого удосконалення нормативних засад, приведення системи освітньої діяльності у відповідність з потребами дитини, сім'ї та відповідної підготовки педагогічних кадрів.

На думку учасників конференції, законодавчі акти України з питань освіти, які закріплюють державні гарантії щодо надання освітніх послуг дітям з особливими потребами, значною мірою *не містять механізмів* їх реалізації.

Система фінансування закладів загальної середньої освіти в Україні залишається застарілою і не враховує особливі потреби окремих дітей, що здатні навчатись у звичайних школах: при розрахунку видатків на освіту не враховується специфіка навчання дітей з особливими потребами в загальноосвітніх закладах. Така специфіка відображена лише в підходах до фінансування окремих видів інтернатних закладів.

Переважна більшість норм, що врегульовують питання освіти дітей з особливими потребами, зосереджена в актах Кабінету Міністрів України та Міністерства освіти і науки України. Низка актів, що затверджують державні програми та плани заходів, передбачають дії органів влади щодо створення умов для освіти дітей з особливими потребами. Разом з тим, запланованим заходам бракує цілісного, комплексного підходу, конкретизації завдань та критеріїв оцінювання їх ефективності (зазвичай, в нормативних актах передбачається: «вжити заходів», «створити належні умови», «забезпечити реалізацію»). Відсутність публічного моніторингу виконання державних програм та планів фактично унеможлиблює об'єктивну оцінку ходу їх виконання.

При законодавчому регулюванні надання освітніх послуг для дітей з особливими потребами вкрай важливо забезпечити диференційований підхід до організації навчання залежно від особливостей розвитку та стану дитини. Принципово різними мають бути підходи до навчання дітей з особливостями фізичного розвитку та до освіти дітей, що потребують корекції розумового та психічного розвитку. Спеціальна освіта потребує особливої державної підтримки, однак вона має забезпечувати навчання в тих випадках, коли інтеграція дитини у загальноосвітній колектив є об'єктивно неможливою.

Рівень підготовки педагогів для роботи в інклюзивному освітньому середовищі не задовольняє суспільних запитів і потреб.

Якість інклюзивної освіти, не зважаючи на звитяжну працю вчителів та вихователів, іноді не витримує критики, оскільки школам *бракує фахівців*: психологів, дефектологів, логопедів, а практичні психологи *перевантажені* і не завжди взмозі надати допомогу педагогам щодо роботи з дітьми різних нозологій.

Спостерігається зростання кількості дітей з особливими потребами, яких учителі і адміністрація загальноосвітніх шкіл переводять на індивідуальне навчання, що спотворює саму ідею інклюзивної освіти.

Готовність навчальних закладів до якісного забезпечення інклюзивної освіти не витримує критики. Дуже мала кількість навчальних закладів в Україні пристосована для навчання осіб з особливими потребами, а саме: обладнані пандусами не лише до першого поверху, але й до інших; ліфтами, спеціальними гігієнічними кімнатами. Майже відсутня навчально-методична база інклюзивного навчання.

Зважаючи на зазначене вище, учасники конференції рекомендують:

Міністерству освіти і науки України:

– забезпечити введення до штатного розпису загальноосвітнього навчального закладу, що працює в умовах інклюзії, посад вчителя-дефектолога, вчителя-логопеда та фізичного реабілітолога;

– удосконалити нормативно-правову базу з питань матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення навчальних закладів, що працюють в умовах інклюзії, зокрема, розробити положення про кабінет корекційно-розвиткової роботи, який має певні зони (навчальну, ігрову, сенсорну, релаксаційну) для ефективного логопедичного, дефектологічного та реабілітаційного супроводу;

– провести всеукраїнський конкурс підручників та посібників для навчання учнів з порушеннями психофізичного розвитку з метою сприяння навчально-методичному забезпеченню діяльності дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів з інклюзивним навчанням;

– забезпечити розробку і видання:

- електронних підручників та посібників для дітей з різними нозологіями;
- методик їх використання у навчально-виховному процесі;
- гігієнічних вимог до умов щодо використання до використання

електронних посібників;

– забезпечити:

• створення електронного банку перспективного педагогічного досвіду з проблем інклюзивного навчання;

• систематичне підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти з питань упровадження інклюзивного навчання;

• створення творчої групи відповідальних осіб обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти з питань упровадження інклюзивного навчання;

• розробку методичних рекомендацій щодо:

- складання індивідуальних навчальних планів та їх форми;
- використання програм для навчання учнів з різними нозологіями;
- оцінювання навчальних досягнень школярів;

▪ механізму співпраці педагогів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів із загальноосвітніми школами (в рамках 40 годинного робочого тижня): надання консультацій, участі у засіданнях педагогічних рад, семінарах, інших заходах;

▪ роботи майстрів професійно-технічних навчальних закладів щодо організації навчально-виховної та реабілітаційної роботи з учнями, які мають певні порушення розвитку;

– порушити клопотання перед Міністерством соціального захисту щодо забезпечення безперервності освіти та працевлаштування випускників шкіл, які навчалися в інклюзивних класах;

– визначити посадові обов'язки вчителя інклюзивного класу та конкретизувати посадові обов'язки асистента вчителя;

– поширити досвід роботи практичного психолога Кіровоградського спеціального дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 46 «Краплинка» для дітей з порушенням зору Кваші Т.І. про використання казок В.Сухомлинського у процесі корекції емоційно-вольової сфери дітей з порушенням зору та іншими

порушеннями;

– у новій редакції Закону України «Про освіту» передбачити норми щодо удосконалення механізму впровадження інклюзивної освіти в нашій державі.

Департаментом освіти і науки обласних державних адміністрацій:

– розглянути питання про:

- створення навчально-реабілітаційних центрів з метою залучення фахівців для проведення корекційно-розвиткових занять з учнями, які мають обмежені можливості здоров'я;

- створення ресурсних центрів для педагогів і батьків;

- введення додаткових доплат для педагогічних працівників, які працюють в умовах інклюзії;

- виділення бюджетних коштів на придбання необхідного обладнання для навчання дітей з особливими освітніми потребами;

– передбачити створення у структурі управлінь освіти і науки обласних державних адміністрацій додаткових посад відповідальних працівників з питань упровадження інклюзивного навчання;

– посилити контроль за станом та якістю інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах;

– вивчити досвід психолого-медико-педагогічної консультації м. Кіровограда та розглянути питання про організацію літніх таборів для соціалізації учнів з особливими потребами.

Вищим навчальним закладам, закладам післядипломної педагогічної освіти:

– з метою вдосконалення системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів включити до навчальних планів спецкурс «Вступ до інклюзивної освіти» для всіх спеціальностей;

– у рамках науково-практичного співробітництва проводити щорічні спільні конференції вищих навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти з питань інклюзивної освіти;

– впроваджувати в роботу закладів освіти з інклюзивним навчанням інноваційні технології для дітей з особливими освітніми потребами;

– передбачити:

- розробку навчальних посібників та методичних рекомендацій для педагогічних працівників з питань науково-методичного та психолого-педагогічного супроводу впровадження інклюзивної освіти в загальноосвітній простір регіону;

- організацію конкурсів авторських методичних і навчальних розробок, забезпечити їх упровадження шляхом використання різних форм навчання (очна, очно-заочна, дистанційна);

- підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, які працюють в умовах інклюзії; проведення науково-практичних і методичних семінарів, конференцій, круглих столів, тренінгів тощо з питань інклюзивного навчання;

- здійснення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед учасників навчально-виховного процесу з питань впровадження інклюзивного та

інтегрованого навчання в загальноосвітніх навчальних закладах;

- проведення прикладних досліджень та експериментально-дослідних робіт, спрямованих на розробку, апробацію і впровадження в освітню систему інклюзивного навчання;

- проведення моніторингу навчальних досягнень та розвитку учнів з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах.

Відділам (управлінням) освіти, методичним службам, керівникам освітніх закладів усіх типів:

– розробити перспективні плани науково-методичного забезпечення упровадження інклюзивної освіти в регіоні, в якому передбачити:

- здійснення консультативно-роз'яснювальної роботи серед керівників навчальних закладів, педагогічних працівників, громадськості, батьків та дітей;

- розширення мережі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів з інклюзивним навчанням;

- створення банку даних дітей, які здобувають освіту за інклюзивною формою;

- вивчення нормативних та інструктивно-методичних документів з питань інклюзивного навчання;

- ознайомлення педагогічних працівників із сучасними технологіями навчання учнів з обмеженими можливостями здоров'я;

- організацію творчих груп учителів з проблем інклюзивного навчання;

- запровадження механізмів адресного заохочення педагогів, що ефективно працюють з дітьми з особливими освітніми потребами шляхом встановлення відповідних надбавок та виплат премій;

- вивчення, узагальнення і впровадження перспективного досвіду організації роботи з дітьми з особливим освітніми потребами;

- проведення моніторингу професійної готовності педагогічних кадрів до роботи з дітьми з особливим освітніми потребами з метою вдосконалення та корегування змісту методичної роботи;

- поглиблення співпраці рай(міськ)методкабінетів із структурними підрозділами вищих навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти з питань упровадження інклюзивного навчання.

м. Кіровоград

30 вересня 2015 року